

Kovács József

A GEORGES DOPAGNE NEMZETKÖZI DOKUMENTÁCIÓS ALAP ELSŐ TUDOMÁNYOS SZIMPÓZIUMA

Balatonszéplak, 1974. IX. 9—14.

1963-ban 93 700 000, tíz év múlva, 1973-ban már 215 000 000 érkezést regisztráltak világszerte (az International Union of Official Travel Organisations adatai). Ez annyit jelent, hogy a hazájuk határait átlépő turisták száma egy évtized alatt 2,3-szeresére nőtt. Ez idő alatt még nagyobb arányban, több mint háromszorosára emelkedett a vendéglátó országok idegenforgalmi bevétele (1973-ban huszonkilenc milliárd dollárra rugott). Mintha fél Európa útra kelt volna 1973-ban, és mintha az utasok egy közepes nagyságú, jómódú ország egész évi költségvetését hagyták volna a fogadó országoknál. Korábban még csak elképzelni sem lehetett, hogy a turizmus valaha is ilyen tömegméreteket ölt.

Egyes országokban, körökben még nem ébredtek rá a turizmus, az idegenforgalom hihetetlenül nagy jelentőségére. Örvendetesen nőtt azonban azoknak az országoknak a száma, ahol a legkülönbözőbb fórumok vizsgálják különféle nézőpontokból ennek a gazdasági ágának az igényeit. Egy ilyen szimpóziumon vehettem részt 1974 szeptemberében, a magyarországi Balatonszéplakon, mint a Jugoszláv Újságíró Szövetség turisztikai alosztályának küldöttje. A FIJET mellett létesült Georges Dopagne Nemzetközi Dokumentációs Alap tartotta itt első tudományos szimpóziumát. (A FIJET az idegenforgalmi újságírók és publicisták nemzetközi szervezete, csaknem két évtizede jött létre. Európa országainak többsége a tagja, ezenkívül Amerikában, Afrikában és Ázsiában is vannak már tagjai. A FIJET egyik alapítója és egyidőben elnöke, a néhány évvel ezelőtt elhunyt Georges Dopagne jeles belga publicista, végrendeletében szép összeget hagyott a szervezet dokumentációs központjának létrehozására. 1972-ben a FIJET rendes közgyűlésén választották meg az Alap igazgató bizottságát. A széplaki szimpózium volt hivatott tárgyalni arról, hogy tulajdonképpen milyen is legyen ez a szervezet; hogyan tegyen eleget alapszabályának, amelyben többek között ez áll: az Alap

célja tudományos és kutató tevékenység folytatása minden anyagi cél nélkül a nemzetközi idegenforgalom területén, hogy ilyen módon hozzájáruljon a turizmus fejlesztéséhez, és megoldásokat találjon a jelentkező problémákra”.)

A szimpóziumon 14 ország (Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Franciaország, Hollandia, Jugoszlávia, Kanada, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Portugália, Románia, és a Szovjetunió) 40 képviselője volt jelen. Képviseltette magát a FIJ (Nemzetközi Újságíró Szövetség), az OIJ (Újságírók Nemzetközi Szervezete) és a FID (Nemzetközi Dokumentációs Szövetség) is. A résztvevők az idegenforgalmi tájékoztatás nemzetközi tapasztalatairól tanácskoztak két fő beszámoló alapján, melyek címe: A modern idegenforgalmi újságíróval szemben támasztott követelmények, és A turizmus szervezőire és bonyolítóira háruló követelmények.

Az első referátumot Vécsey György, a magyarországi idegenforgalmi újságírók szervezetének elnöke tartotta. Ebből idézek néhány gondolatot:

... A turizmus mint jelenség lényegében az utóbbi száz évben kelt életre, s a második világháború után öltött hatalmas méreteket. A háború okozta sebek begyógyultak, az emberek tömegesen hagyták el lakhelyüket, hogy más kontinensek, országok, tájak, városok szépségét megismerjék és körülnézzenek idegen tájakon. Ezek már turisták, hisz nemcsak pihenni és üdülni, hanem világot járni is akartak. A turisták nemcsak a meglátogatott ország szép tájaival, műemlékeivel, művészetével, sportlehetőségeivel ismerkednek, de arra is töreksenek, hogy a pihenés, szórakozás, tapasztalatgyűjtés során emberi kapcsolatokra is szert tegyenek... A turizmus egyben életszemlélet is, hiszen az igazi turista úgy érzi, hogy élete csak akkor teljes, ha évről évre rendszeresen útnak indul új tájak, új környezet felé.

Éppen ezért nagy feladat vár az idegenforgalmi újságíróra (és publicistára), hiszen szuggesztív leírásokat kell nyújtania olvasóinak utazásairól, amelyek lehetővé teszik, hogy az is általános ismereteket szerezzen és ösztönzést kapjon arra, hogy maga is ellátogasson az újságíró által leírt helyekre... A jó újságíró utazását ezek ismétlik meg; információi, sugalmazásai alapján állítják össze és bonyolítják le úti programjukat.

Ebben rejlik tehát az újságíró felelőssége: pontos és megbízható információkat kell adnia és jó irányba terelnie utazni vágyó olvasóit. Hitelesnek kell tünnie az olvasó előtt, s ezt akkor éri el, ha az olvasó azt tapasztalja, hogy az újságíró írásai érdekesek, hasznosak, útmutatóak. Az újságírónak a bizalommal olvasott cikkek elérésére kell törekednie. Napjainkban a modern turisztikai újságírás gyakran az irodalmi szinttel határos. Éppen ezért az újságírónak magas szintű általános műveltséggel kell rendelkeznie, s ezen túl rovatának megfelelő szakműveltségre is szüksége

van. Az idegenforgalmi újságírónak különösen földrajzi, történelmi, művészet- és kultúrtörténeti, meg biológiai szakismeretekre van szüksége. Nyelveket is kell tudnia. Mert amíg az egyszerű turista keresgélhet olyan embereket, akikkel „szót ért” idegen nyelven, addig az idegenforgalmi újságíró nem nélkülözheti, hogy nem akárki, hanem a legfontosabb, legjelentősebb személyek legyenek informálói.

Beszélt még az újságírók „útitársairól”: a fényképezőgépről, magnetofonról, filmfelvevőgépről, és arról, hogy az újságírónak gondosan elő kell készítenie útitervét. Külön foglalkozott az idegenforgalmon belül újonnan felbukkanó speciális ágazatokkal, mint amilyen a fiatalok turizmusa, az öregek (70 éven felüliek!) turizmusa, a gyógyturizmus stb. Befejezésül egyebek között megállapította: Az idegenforgalmi újságíró a világturizmus egyik szervezője. Tevékenységével az emberiség műveltségének gazdagítását, a szépre való törekvését inspirálja . . . Az idegenforgalmi újságíró ember- és társadalomépítő tevékenységet is végez; midőn a turizmus ügyét szolgálja, a népek közötti barátságnak, a jóra és szépre törekvő emberiség arcának vonásait is nemesíti . . .

A második téziszről (A turizmus szervezőire és bonyolítóira háruló követelmények) Arthur Haulot, a belga kormány idegenforgalmi főbiztosa tartott vitaindító beszámolót. Egyebek között a következőket fejtette ki:

... A turizmus az európai államok nagy részének jelentős „iparága”, fontos pénzbevételi forrás. A nemzeti jövedelemben is rendkívül jelentős tényező. Az idegenforgalommal foglalkozó újságírók és publicisták leggyakoribb munkapartnerei a következők: az idegenforgalmi kormánybizottságok, a turisztikai propagandát irányító szervezetek, az idegenforgalmi hivatalok, vállalatok, ügynökségek, irodák, turisztikai képviseltek és nem utolsó sorban az újságíró szövetségek. (A FIJET szervezetei mindenkor kapcsolatban állnak az egyes újságok újságíró szövetségeivel.)

A fogadó szervek és a turisztikai újságírók közötti kapcsolat alakulása: az odautazás előtti időszakban alaposan fel kell készülni az útra, a fenti szervek feladata az előzetes információ és programnyújtás. Az ott-tartózkodás során ugyancsak az ő feladatuk a fogadás és a segítségnyújtás (csoportosan, vagy egyénileg), az újságíró végigvezetése a programon.

(Itt egy érdekes, sokunk által ismert, de eddig még meg nem fogalmazott tételt is kifejtett: az idegenvezetés egy újságíró számára nem lehet azonos azzal, ami az átlagturistáknak megfelel. Röviden: az újságíró számára a legjobb informátor egy másik újságíró.)

A látogatás, az utaztatás végén célszerű, ha a fogadó még egyszer találkozik az újságíróval, akár fehérasztalnál és munkajellel. Az erre való felkészülésnél biztosítani kell még a lehetőséget és a módot arra, hogy az újságíró számára az esetleg hiányos dokumentációt kiegészítsék, képanyaggal ellássák. (Ez még akkor is szükséges, ha az újságíró maga

is fényképez, hiszen az idő és a körülmények nem teszik mindig lehetővé, hogy teljes értékű anyagot készítsen.)

Végül az újságíró, a publicista távozása után: a hazautazó vendéggel hazaérkezése után is tartani kell a kapcsolatot. Biztosítani kell, hogy a meghívó szervek hozzájussanak a vendég otthoni publikációihoz. A meghívott pedig etikailag felelős, hogy valóban publikáljon, és közölt írását eljuttassa a meghívóihoz. Részben ettől függ, hogy ismét programon kívánják-e tartani az újságíró újabb meghívását.

*

A két tézis megvitatása során sok érdekes kérdés merült fel. Szó volt például arról, hogy milyen is legyen a Brüsszel székhellyel már működő Dokumentációs Alap, amolyan adatbank-e vagy más. Komputerezált legyen-e, és milyen nyelven (nyelveken) vagy csak lyukkártyás módszerrel rögzített adatokat tartalmazzon. Továbbá: milyen időközönként újítsák fel adattárát, és hogyan legyen az hozzáférhető az érdeklődő újságíró számára.

Más téma: „A turizmus útlevél a békéhez” — 1967-ben, a nemzetközi idegenforgalmi esztendő kapcsán az UNESCO így határozta meg a turizmus jelentőségét és feladatát. Az idegenforgalom hozzásegít ahhoz, hogy az emberek milliói egymást megismerjék; a tömegek közötti közeledést, a népek közti barátságot, végső fokon a béke ügyét szolgálja. Ennek jegyében kell beszélni a turizmus emberi arculatáról, ami annyit jelent, hogy emberközelségbe vonzzák a turistát.

A turizmus gazdagítja az emberek ismeretkörét, tájékozottságát. Az utazások révén mindinkább közkinccsé válik a világ művészete; a múzeumok, a műemlékek, a hangversenyek látogatása ma már ott szerepel szinte minden turisztikai út programjában. Az újságíró feladata, hogy ezekről is publikáljon, és így társadalmi és emberformáló tevékenységet végezzen. Összefoglalva ezt a gondolatsort: a turizmus nemcsak a népek közti barátságnak óriási hatóereje, hanem a szépre, jóra törekvő emberiség új arculatának formálója is.

Gazdasági tekintetben is nagyon fontos a turizmus, mert: millióknak ad munkaalkalmat; új jövedelmi forrásokkal gazdagítja az országokat; kedvezően befolyásolja az egyének vásárlási képességének jó irányú hasznosítását; formálja a világ közlekedését, hiszen a repülés, a gépkocsi- és autóbuszgyártás soha nem nőtt volna ilyen arányokban; sokszoros bevételi és fejlődési lehetőséget nyújt a vendéglátóiparnak és egyben kultúraltabb tevékenységre buzdítja, akárcsak a kereskedelmet, amely a turizmus révén nagyobb forgalmat bonyolít le. Különleges üzletágakat termel

ki, mint a kempingezés, valamint a kemping- és hasonló cikkeket gyártó ipar.

Megoldásra váró feladatok: a szezon széthúzása, amire közösen kell törekedniük az idegenforgalmi szervezeteknek az újságíróknak. Szellemi és anyagi érdek egyaránt, hogy az átutazások során minél változatosabb programot adjanak a turistáknak. Szükséges tehát az idegenforgalmi szervezetek jó együttműködése az újságírókkal; egy magas szintű értékes propagandalánc az információk létrehozására.

Az UNESCO sugalmazta, hogy nemzetközi érdekű akció szolgálatába kell állítani az együttműködés adta lehetőségeket, ezek közül is kiemelve a veszélyeztetett műemlékek, műemlékvárosok megmentésének ügyét, az egyes nemzetek sajátos természeti és kulturális kincseinek védelmét, a népek folklórijának a sallangoktól való megtisztítását, azok klasszikus értékeinek megismertetését és védelmét.

*

A szimpózium teljes anyagát kinyomtatják, addig is a következő öszszefoglalót terjesztették elő:

A sok kifejtett téma közül azokat emeljük ki, amelyek tudományos szempontból a legfontosabbak: az idegenforgalmi újságíró meghatározása; az idegenforgalmi újságírók sajátos szakmai képzése és nélkülözhetetlen tulajdonságai; az idegenforgalmi újságírás és az újságírás többi formája közti különbség; az idegenforgalmi újságírás szakmai és emberi etikája; a tömegturizmus fontosságának hangsúlyozása.

Az idegenforgalmi újságíróra háruló kötelességek és feladatok: a felelősségtudat, az informátorokkal fenntartott komoly és elmélyült kapcsolatok szükségessége; a munkájában nélkülözhetetlen irodalmi aspektus; a turizmus „kereskedelmi” vonatkozásaival kapcsolatos magatartás.

Az idegenforgalmi újságírónak hozzá kell járulnia a tudás és az emberi kultúra elterjesztéséhez. Úrrá kell lennie az ideológiai különbségek miatt olykor adódó nehéz helyzeten. Végül feladata az emberek és országok kölcsönös megértésének kibontakoztatása és munkálkodás a békéért.

*

A kerekasztal-beszélgetések során kiderült, hogy nemcsak európai, de világviszonylatban is egyedülálló a JUSZ idegenforgalmi szekciójának tevékenysége, pontosabban az, hogy 1963 óta minden év májusában Mankarskán megrendezik a turisztikai újságírók országos találkozóját, amely immár négy éve nemzetközi jellegű. (Ezekre a találkozókra mintegy kétszáz személy szokott eljönni, s minden évben két-három időszerű témáról

folyik a vita. 1974-ben például az egyik téma a nemzetközi energiaváltságnak a turizmusra gyakorolt hatása volt.) Újabban az egyes köztársasági szekciók is szerveznek ilyen összejöveteleket — Szerbiában nyolc, Bosznia-Hercegovinában öt ilyen találkozót tartottak már. Ezek is hozzásegítenek, hogy a más vidékekről való kollégák szervezeten és jól előkészítve, alapos betekintést nyerjenek a számukra kevésbé ismert, vagy az újabban „felfedezett” helységek, körzetek, vidékek idegenforgalmi lehetőségeibe, perspektívájába, a gyakorlatban megvalósítva a mostani szimpóziumon kifejtett tételt, hogy „az újságíró számára a legjobb informátor egy másik újságíró”.